

ІГОР КАЛИНЕЦЬ

ПОЕЗІЯ

З УКРАЇНИ

ІГОР КАЛИНЕЦЬ

народився 1939 р. в Ходорові,
Львівської області.

1961 року закінчив у Львівському
Державному Університеті фі-
лологічний факультет. Був пра-
цівником Обласного Державного
Архіву у Львові.

Бувши студентом, писав перші
поезії. В 1964-65 р. його вірші
були друковані в журналах «Змі-
на», «Дніпро» і «Жовтень». Пер-
ша збірка поезій І. Калинця
вийшла книжкою 1966 р. у ви-
давництві «Молодь».

«Високі культурні досягнення
можливі тільки при безперервно-
сті традицій. Нічого не загубити,
нагромаджувати шар за шаром.
Тільки так виростає духовість».

Валентин Мороз

Ігор Калинець

ПОЕЗІЇ З УКРАЇНИ

1970

ПРОСИМО ВИПРАВИТИ

на VIII стор. 13 рядок знизу — спозоруюють — на: спозорують

на 51 стор. 3 рядок у першій строфі згори — віснуні — на: вістуні

на 117 стор. 3 рядок у першій строфі згори на:

gdzie na wieczereż warzy wieczór mglisty

Ігор Калинець

ДРУГА ЗБІРКА ПОЕЗІЙ

IHOR KALYNETS

**POEMS FROM UKRAINE
OEUVRES POETIQUES D'UKRAINE
GEDICHTE AUS DER UKRAINE**

**На верхній обкладинці ілюстрація
Б. СОРОКИ: Мистецтво
Оформлення напису: АРІЯДНИ СТЕБЕЛЬСЬКОЇ**

Ігор Калинець

ПОЕЗІЇ З УКРАЇНИ

друга збірка поезій

Видавництво «ЛІТЕРАТУРА І МИСТЕЦТВО»

1970

Заголовок цієї збірки поезій І. Калинця є тимчасовий і нами вигаданий. Яким титулом Автор назвав цю книжку ми не знаємо: титульна сторінка відпису збірки була віддерта. У другому виданні виправимо цю неточність, якщо зможемо дізнатися, який був оригінальний заголовок книжки.

Перша збірка поезій Ігоря Калинця: «Вогонь Купала» була видана в Україні 1966 року. Чергова його збірка не вийшла досі друком, але любителі поезії все ж таки поробили собі відписи з неї. Один із відписів представився за кордон і ми видаємо його, як другу з черги збірку поезій І. Калинця.

Друкуюмо цю книжку без відома і без дозволу поета і художника. Робимо це з двох причин: щоб врятувати для української культури високоякісний вклад поетично-мистецької творчості молодого покоління, та — щоб культурні кола світу дізналися, якої якості і якого змісту українську культурну творчість придавляють окупанти України.

Всі індивідуальні особливості стилю і правопису Автора зберігаємо в цьому виданні. Єдині зміни це кільканадцять відхилень оригіналу від академічного правопису 1928 року, якого ми притримуємося, та декілька доданих нами наголосів для уточнення ритму.

Збірку ми доповнили **Д о д а т к о м**. Передрукуюємо в ньому вірші поета з львівського «Жовтня» і київського «Дніпра», які є майже невідомі читачам з західних країн. Додаємо також пояснення маловживаних слів, щоб полегшити повне розуміння поезій І. Калинця тим читачам, що не мали нагоди в умовах чужини глибше засвоїти багатств і тонкощів нашої мови.

ВИДАВНИЦТВО

ЧЕРГОВА НЕСПОДІВАНКА

Історію літератури треба думати в безперервності, в основі розвитку якої лежить тотожність суті серед різноманітних відхилень і подібностей. Ці відхилення власне є рушійними двигунами розвитку, але вони мусять залишатися в органічному зв'язку з основною суттю, щоб не розгубитися безплідно і безслідно на літературних манівцях. Як приклад візьмим наших поетичних гігантів — Тичину, Рильського і Бажана. Доки вони залишалися вірні собі і самоздійснювалися по лінії розвитку нашої національної тотожності і в можливостях власного неспутаного шаблями таланту, доти вони були прямо вершинними осягами нашої літератури, яким знайти порівняння в світовій літературі хіба неможливо (Тичина) або не так легко (Рильський, Бажан). Московсько-большевицький режим переломив їм крижі на пізніших стапах їхньої творчості, а звідсіль наступила катастрофа для них особисто і безповоротна втрата для української літератури.

Очевидно, це не є відокремлені явища і тому з таким жалем спостерігаємо, як так вчасно і скоро в'януть поетичні хисти в Україні, по-просту в пуп'янку, не встигнувши навіть повністю розвинутися серед большевицького тиску і тарабанщини. Деякі з поетів кидаються в протилежність — у раціоналістичну публіцистику і тим також шкодять своєму творчому розгонові, бо засоби творчості цих двох царин є інші, а тому тільки вийнятковим індивідуальностям вдається перемогти тематичний матеріал, не спадаючи при тому вниз.

Ми немало здивувалися, як до нас на Захід добилася невелика збірка віршів Ігора Калинця, віршів, які в деяких замазаних місцях треба було розшифровувати або розкривати, наче якийсь середньовічний палімпсест. Найістотнішою притаманністю цієї збірки, як цілості, є її повна поетикальність без будь-якої ідеології, вийняткові лише трапляються в ній декуди нотки іронії або гіркоти при сутику з невідрадними проявами суспільного, національного і літературного життя в вітчизні.

Збірка поезій Калинця дісталася до наших рук навіть без титульної сторінки. Видавництво назвало її найзагальнішим тимчасовим заголовком, хоч уклад віршів у циклі вимагає назви «Вертеп» або «Новий вертеп». Будова цієї збірки з діями й інтермедіями не є навіть приблизно тотожна чи пак подібна з творами нашої «середньовічної» літератури, з ляльковим театром, де були показані поважні події з церковної історії, переплетені веселими сценками з народнього побуту. Неподібна вона і до «Вертепу» Аркадія Любченка, навпаки, вона повністю суперечна з цією — досить таки нуднавою — якоюсь ніби поезією в прозі про нових велетнів, що здійснюють комунізм і запалюють «лоскотом у грудях і буйною радістю» глядачів.

А все таки ця збірка поезій — при всіх протиставностях змісту й форми — споріднена з вертепом, хоч би таким способом як логаритм з абсолютним числом. Калинець уклав свої лірично-рефлексійні поезії в традиційну схему вертепу, упорядкував їх за змістом аналогічно до приписів української початкової драматургії. Його модерні поезії явилися на світ у традиційному зовнішньому уборі, придуманому навчителями і спудеями Могиллянської Академії. Це є похвальне пошанування традиції — і що ще важливіше — відважний експеримент оживити з забуття оригінальний літературний задум українських предків, привернути його до вжитку в новій літературі, переключити його з драматургії на ділянку поезії лірично-драматичного змісту.

Збірка поезій Калинця складається з трьох дійств і двох інтермедій, які можна б також назвати чуттєвими циклами з різною тематикою: перше дійство — перевага прадавніх останків; — перша інтермедія — рефлексії при споглядуванні на образи митців; друге дійство — любовні мотиви; друга інтермедія — сюрреалізм по формі з різною тематикою; третє дійство — контрасти між нашим «середньовіччям» і теперішністю. Цей поділ є умовний і його не дасться вбгати в будь-який шаблон.

Головною темою його попередньої збірки була барвіста краса народнього мистецтва, поетична й обрядова народня творчість, краса архітектурних пам'яток минулих віків. У нових своїх віршах Калинець оспівує мерехтливі відблиски загибалих останків краси, залишених нашими предками. У способі поетичного трактування цієї тематики є оригінальність, особливість кожного вірша й новий, несподіваний клімат, що просякає всю збірку.

Заки докладніше говорити про поезії Калинця, нагадаємо для порівняльного протиставлення відомий факт, що поетам рідко коли трапляється досягти стану творчої екстази та відтворити його в вірші. Через недосягнення — чи нешукання — таких вершин їх поетичний доробок аж ніяк не втрачає нічого з своєї вартости і якости. Пригадаймо собі Тичину. Він у виїнятковому творчому підйомі залишив нашій літературі один особливий і безсмертний брильянт. У захваті поетичної екстази його власне сство розплилося в «дзвонних згуках» клярнетної музики соняшного проміння. Його Я злилося, стало часткою, ритмічного руху «безсмертя всіх планет», ритму тотожного з радісними ударами його власного серця: «Я був — не Я. Лиш мрія, сон». У творчому підйомі Тичина відчув метафізичну красу космосу і досягнув утотоження себе самого з світом цієї метафізичної краси:

Прокинувся я — і я вже Ти:
Над мною, підо мною
Горять світи, біжать світи
Музичною рікою.

Калинець — ще перед написанням цієї збірки — залишив нашій літературі брильянт подібної вартости*, але зовсім інакшої якости. У своєму екстатичному підйомі мистецького захвату він пережив також споєння свого власного Я з світом інакшої, але також метафізичної краси. Це не була музика космічних сфер. Це було неповторне пережиття краси, створеної людьми, прапредками Калинця.

* Дивись Додаток на стор. 111.

Вона об'явилася поетові в опустілій святині, в місці забороненому тепер для людей чи перетвореному на музей безбожництва. Через вітражі вікон, прислонених арковими щілинами, «мільйони сонць упали на мої очі, руки плечі». Вони різнобарвними зблисками і півтонами мерехтіли на луках склепінь, на обличчях ікон, зливалися в мозаїки різновидних барв і ліній.
І Калинець

... сам від того ніби скло
розпався прозорим і барвистим
рясним незліченим числом
маленьких та яскравих зблисків.

Калейдоскопічні блиски барвистих промінів сонця стали для поета тотожними з проміннями його душі. Не лише з прислонених вітражів вікон, з його власної душі вони падали «на церкву в Ольжиній руці», «на Володимирові персти». Душа поета запалала самоцвітом «у Даниловій короні», запеклася «чорним згуском крові» на Наливайковім лиці:

Я був усім на всіх і вся:
величчям, вірою і болем...
Я вийшов з церкви —
і засяв
тисячолітнім орсолом.

✱

У протилежності до Тичини, урочистого, сповитого колись «у мрії творчої хітон», Калинець простий і скромний. Він «натягнувши кирею традицій» на себе, уявляє себе середньовічним «мандрівним студеєм», або «чи не останнім з шляхетного родокоду мандрівних дяків». В одному дуже барвистому вірші, що до найкращих належить, він висловився про свою музу цілком зневажливо і згідливо: «безславна моя муза осліє від безслів'я». Жарт? Чи вибух нетерплячки? Все одно його збірка поезій доказує протилежність. Калинець вкладає про себе такі слова коневі Мамає:

кінь крилатий	а такого
здивовано	не бачив
за плечима	що воліє
тупцює	на парнас
навозився	пішки
чимало	перти
усяких	
на світі	

З цього самовизнання випливає, що Калинець постановив прожити своє творче життя щирим піхотинцем і знехтувати режимними пегасами, які вже стільки поетів знесли в підпарнасові провалля на певну літературну смерть. Треба припускати, що ця постанова стоїть у авторовому первопочинові, як поета, бо марно його перша збірка носить назву «Вогонь Купала», назву, яка зовсім непопулярна тепер в Україні серед перегонів при виконуваних манякальних плянів. Свою погорду до служального віршоробства він висловлює дуже коротко: «хай на підложжі підлості пасуться титули, останньо чисті». Тому не диво, коли світосприймання Калинца не залишається без осудження:

Вилущую слова із скаралущі сущого,
сей прикрий присмак присмерку.
На велелюдних судищах осудження
із писків прискає, як присок.

Однак осудження офіційною критикою не виводить його з рівноваги: «інколи, від спогадів дощу обмоклий, гріюся під животворним омофором строфу». Серед скарбів рідної мови поет щасливий і знаходить найвищу насолоду — говорячи за Гете — у власному співі:

Як мило тут. І милощі. І милість,
пройнята лиш ікона вістрям свічки.
Струмус з рани милосердя променем на мило,
а, може, навіть і на цілу вічність.

Він з радістю «ласус» в старомодному словнику Памви Берниди з початків XVII ст.*, щоб відкривати суть і первень мислі, вміщеної в зародок слова. Він розсмакує, з яких джерел «спливли з віками і вінками» окремі струмки думок інкарнованих у слово живе та в архаїчне слово. Калинець глибоко відчував, що «завжди минуле нам на п'яти наступас». У розумінні розвиткової тяглості і обов'язку супроти будівників нашої культури він закликає поетів продовжати глибинну працю над доскопаленням краси і багатства рідної мови: «здвигаймо далі над словами бані титлів, вершім самотньо храм».

Два вірші — «Корови» і «Мужній вірш» схоплюють синтетично головні теми збірки — крім еротичних мотивів — і характеризують типову для трьох «Дійств» ляконічну простоту стилю. Короткими штрихами, наче вістрям крем'яного накопечника по стіні печери, Калинець різьє невикінчені, але міцні, образи п'яťох образів:

Чорні твої корови, як буй-тури, Іване,
несуть на рогах первісну ніч величаво.
Кривавого місяця жорновий камінь
нашу землю загірню поганством розчавив.

Похилилася жінка у ніч, як печалі коругва.
Дійницю їй, щоб таїнство молока вершити.
Очі тварин сумом в сутіні фосфорують,
спрозоруюють нас крізь тисячоліття ширми.

Спить земля прабатьків під цвинтарним полотом,
застигли корови біля тирла на чатах.

Третій образ: «похилилася жінка у ніч, як печалі коругва» в відчутті нерозгаданих відзвигів спадщинності чи може в тривожному прочутті незнаного майбутнього — є зміцнений кінцевим, п'ятим, образом: «застигли корови біля тирла на чатах» — наче і вони таким самим інстинктом прочувують, що щось відходить з-поза «тисячоліття ширми» і щось невідоме наближається. Ота печальна застиглість «на чатах», напружене очікування і прочуття, це той настрій, який проникає поезії всіх «Дійств» і деяких віршів «Інтермедій». Тугу сучасників окреслює закінчення вірша так:

Завойовуєм місто, Іване, на квадратах полотен,
а самі тягнемось до нашого первопочатку.

* Лексикон славеноросский альбо імен толкованис. Київ, 1627.

В людях обзивається зов крові, який кличе зберегти духову тяглість із нашим первопочатком.

«Споконвіку дослухаємося голосові крові» — це той лейтмотив, що незмінним рефреном повторюється в «Мужньому вірші». Від трьох поколінь з різних сторіч линуть із цього незмінного голосу крові три різні молитви. Перша — до Перуна від наших ранньо-історичних предків, що навмання «волоком» все дали пливли, щоб він «ощедрив» їх триумфом над митрополісію тодішнього політичного і культурного світа, Царгородом. Друга молитва до Матері Божої — від запорізьких січовиків, щоб вона оберегла хоробре надхнення січових сміливців протистояти загибелі, що зависла над їхньою країною. Третя молитва до Вітчизни Вітчизн — від теперішнього покоління, яке не може зростися з безкорінною цивілізацією ХХ сторіччя, щоб Вітчизна дала силу митцям і поетам піднести нашу культуру до духових вершин — «схрестити хоч пензлі, як списи».

У глибинах віків Калинець знаходить і оспівує красу окремих фрагментів, що zostалися з різних розвиткових епох, з підйомів і каталізмів нашої культури. Постановленням своїх поетичних образів на віддалях вікового тривання, Калинець створює елегійний клімат часово бездонної туги. Клімат цей особливий тим, що він просякнений ще й «прикрим присмаком присмерку». Атмосфера цього «присмаку присмерку» згущена в більшості віршів «Дійства першого» — вона пов'язує їх у споенний цикл — обзивається в «Другій інтермедії» («Топлення Марени») і досягає деяких віршів «Дійства третього».

Дійство перше це ряд живих образів, застиглих образів тривання. Це реально існуюча на землі і в духовості живих людей галерія різномовних форм буття тієї самої незмінної суті в ході сторіч. Головною тематикою є тут найстарші свідки безперервної тяглости духового буття нашої культури з часів трипілля, ранньої доби християнства та їх живих залишків на землі і в душах сучасних поколінь. Починаючи образами духового світу праукраїнських племен, автор пряде нитку через затишне хатне тепло приготувань до святкових християнських урочистостей: «Стіл. Заметіль. Гостина. У кратерах макітр замішане тісто солодке стигне». Атмосферу і поспіх рукодільної праці хліборобського затишшя він перекидає аж на зоряний небозвід:

Брицять ракети веретен
в галактиці каганцевої містики.

Навіть буденний настрій господарського подвір'я відбивається аж на вигляді сонця:

Кури шукали притулку, б'ючи, як у дзвони крильми.
Обдзьобане сонце було таке жалогідне.

Нитку безперервности, що тягнеться далі через руїни княжого Галича до сучасної доби, описує словами старовинної простоти:

У румовищах поміж череп'ям дзбанків,
мечами і пряслами, що знаходимо щоденно,
нап'ятками невідомої діви останки
з начільником — золотою діядемою.

... Чи се не твоя, городе, суца подоба:
поросло городище забуття дерном,
лишилася дещиця слави по тобі,
сливе діви золота діядема.

Україна була колись «правітчизна свічок», тепер вона «вітчизна огарків». Поет бачить, що: «спить земля прабатьків під цвинтарним плотом», що похилена «дзвіниця, як вежа в Пізі, кланяється дрантивою головою могилам». На його очах:

Тріщали предвічні зруби,
летіли гонти, як пір'я:
руйнували дерев'яне чудо
людської праці і віри...
Це умирали століття,
це помирало прекрасне.

І сумували святі з сільської церковці, що: «втікає світ з-під ніг, гей втікає.» Подібні катаклізми — але інакшими почуттями — переживали вже наші предки з часів Дажбога, коли Володимир Великий поставив Десятинну церкву на знак, що настала година сумерку богів поганських. Але першу будівлю Десятинної церкви — цього символу перемоги над поганськими віруваннями — спалила пожежа: «об руїни крешуть червоних блискавиць коні»: І зрадів тоді Перун:

З димом Десятинну і десяток інших —
хай дибляться до Бога, хай дигають до дідька!
Зализує звали язиком зеленим місяць —
цей язичного апокаліпсу рахманний свідок.

На якийсь час не стало Десятинної церкви:

Осиротіли подніпровські горби високорівні.
З-під скосогору з драгви Перун вилазить.

В коловороті вічних повторень — завмирання і відроджування всього живого, в оборотах осіннього й весняного сонця — в силу незбагненного закону:

Повертається старе з-перед віків черепкових.

Нераз розсипалися в руїни матеріяльні твори людської творчости, але знищенням залишався духовий зміст «чуда людської праці і віри». Тяглисть духового змісту національної культури ще від далеких трипільських первочатків є темою більшости його віршів. Їх проникає щось наче відчуття закону про поворот усіх речей. Ми тепер є на звороті вниз цього коловороту: оборот «жорнового камення кривавого місяця» розчавив величаву красу «первісної ночі». Поет — і разом з ним сучасне покоління — живе «у світі, де дотліває пам'ять». «Рушили по підсоннях соняшникові хаші», щоб закрити зарослям звалища минулого; Золотий Тік «взявся та й заріс вівсом»; «позбігалися будяки до храму Божого та й гатять головами в трухляві двері». Пільна криниця, що оновляла сили наших предків і була предметом їх почитання, покрилася «мереживом жабуриння».

Але матеріяльні і духові сліди минулого існують на землі, вони є свідки безперервної тяглости тисячоліття культури. Не лише «Криниця», «Стріха», розбиті черепки, поржавіла бляха ікони, «Кам'яні баби» — також і міс-

ця на землі говорять мовчазною мовою про драматику минулих сторіч. От, хоч би площа перед Єзуїтським собором, де тепер діти годують голубів, це те саме місце, де на костриях палили «єретиків». Там колись:

«посилало вогнище несите
з мойого предка в небо білий дим.»

Незмінною залишалася і духовна спадщина попередніх сторіч: світовідчуження з доби хліборобської, скотарської навіть ще й ловецької культур. Поганська мітологія, якій приділено багато талановитих описів; демонологія раннього християнського середньовіччя («чорти під бузиною зняли вереск, ягідям об'їдаються», вірш «Відьма») — це справжні персонажі давнього вертепу.

Кілька прикладів про наявність у закамарках пам'яті тривалости подій, що відбувалися ще в «каганцевій містиці» доісторичних часів. Старий мідяний світильник «прожертний червінню міді», на якому стирчить тепер огарок свічки, нагадує, що він освічував ночі «ще пращурам перед хрищенням». В блиманні його світла «опівночі на долівці оживали шкури ведмедів», пращури наші «допивали з медуш» найстарший напиток, мед, «з'їдали воску бурштину». В підсвідомості пастухів триває і живе успадкований нахил сповняти обрядові забобони номадських племен, щоб приєднати ласку для щасливого плекання худоби — цієї біологічної основи буття скотарів трипільської культури. Вони «на підвіконні ставлять миску молока і меду» і Калинець укладає для них таку «Молитву пастухів»:

... Плекаймо плідно кіз, глядім гладких корів,
про їхні дбаймо живодайні вим'я й вола.
На наших небі нам завівся статку ріг
якийсь козлячий бог — волососіяйний Волос.

Вже й сам Перун по стількосот роках
моцарського мстання берла блискавиці
вергає днесь літеплі стріли молока
з дійних дійок у духом'ян дійниці.

Видавалося б, що тут масмо повнозвучний відгомін з київських неокласиків. Нагадується Рильський і Зеров з безпосереднім вичуттям природи й українського побуту. Певно, поетичні первні природи є спільні, але поза ними щораз наново повторюються поганські боги та вірування і християнська обрядовість, що своєю багатопостатністю різнять Калинця від попереднього покоління. Звідкіль взялися вони? Вони здвигаються з черепків трипільської культури, з руїн церков і закривають собою нігілістичні заміри паліїв, виповнюють порожнечу. Це не є заклик до повороту в минуле, ані не є вірування в старе, бо воно відмолоджуване, це не є повторення пропащого, а творча знахідка національної духовости, щоб у часі апокаліпсу відродити з неї нове. Не сміє існувати порожнеча віри, як не сміє існувати пустеля історії. Безперервною є історія наростання національної літератури.

Щоб не накопичувати нових імен, повернемо щераз до Бажана. В «Молитві пастухів» Калинець продовжує іншими мотивами там, де обірвалася струна молодого Бажана, коли він також переносився в ранньо-історичні часи. Пригадаймо собі його сонет «Папороть»:

Мов карб — цей місяць-білозір,
Мов сни старі — ці хмари білопінні.
І бачу я: в незнаному тремтінні
Поганська ніч лягла на чорний бір.

Снується дим опівнічних офір.
Несуть жерці на слані рядна лінії
Німім богам свої дари уклінні:
Важучий мед і соковитий сир.

Поганська ніч — тасмний час оман.
Пливе з озер мережаний туман
І духманіють папороті трутні.

І виходжа на росяний майдан
Весільне коло молодих древлян —
Слов'янських зельних піль веснянки незабутні.

Покликуючися на Бажана — можна також на біологізм Антонича покликати — зовсім не масмо на гадці закидати Калинцеві «впливологію». Ні, нам ідеться підкреслити, що наш автор самостійно й оригінально творить у традиції української літератури, знаходячи в ній свос власне нове слово.

✠

У дійстві другому тематика змінена на любовну. Цікавішим мотивом, що повторюється в кількох віршах є праукраїнська пошана до дівочої невинності. Він хотів би після любовних переживань далі бачити дівчину в ореолі її «цноти», але якось не виходить так, бо: «з-за вугла лукавий біс кепкує з тебе і мене», а в іншому випадку «мов сович з-за дупла за нами совить совість». Або, коли «світ чистий, як роса, висить на павутинні», поет «змиває сон» бажаючи змити «в непам'ять мару» пережитої ночі. Даремно! Його серце все одно прагне «князівства дня, в якому ти княгиня». Заки він закохався, «була собі з мене людинка з глини», а потім почувався інакшим, сильним. В дальших любовних перипетіях пізнав, що в любові є багато омани, облуди, ілюзії:

Наше щастя писалось пальцем на піску,
розлетілося щастя, як липове клиннтя

і поет відчув «біль за реальністю речей», співав «осанцу тому світові, що в вікнах, бо поза ним чи не ілюзія сама», згадав обряд «Топлення Марени», легенду про Ладо в «кришталевій труні» і т. д.

Дійство закінчується двома осінніми віршами. Надходить «Осінь» у пастельних фарбах і несе «самотність у білій пустелі постелі».

У міжвіконні осінь, осбнь, сіно
на ботрів боту сонце воском стіка...

«а я не живий і ти (осінь) вже також не жива». Чому він не живий, це пояснено перед тим у «Сподіванні на осінь»:

На священному дубі уверх ногами
лилики душ наших покірно повисли.

Третє дійство описує контрасти між реальним і вимріяним світом, пережиті самим поетом, або персоніфіковані долею сучасників чи уривками фактів дійсності. Блимання огарка свічки на старому мідяному світильнику освітлює сцену вертепу, а сценою тою є «пращурів земля». На мерехтливому «кінчику полум'я танцювала ж наша журба». Нема вже побратимів, намножилося недрузів, родини розірвані і невідомо чи себе «позбирає вціле з різних доріг і доль»; нудна прозаїчна робота на прожиток забирає маляреві час — через неї пропадають творчі мотиви; професор спалює мистецький образ Холодного; «преглупе міщанство» не розуміє малярів, поетів; старі архівні документи нагадують про мандрівку через Карпати мандрівника-майлара, про переслідування священників і братчиків єпископом в XVII ст., що, затаївши своє ім'я, анонімно наклеював до погромів. До цього циклу належать уже згадувані вірші «Беринда», «Корови», «Мужній вірш». Дійство закінчується — у протилежності до попереднього — не осіннім настроєм, але барвистим червоним «Червнем». Цей кінцевий вірш поезій журчить своїм ритмом як бістрі гірські потоки.

Згідно з традиціями нашої початкової драматургії, дійства вертепу для відпруження і передишки глядачів мають бути відділені від себе інтермедією, а не павзами з буфетами і з порожньою балаканиною вагомих у власній уяві міщан, що вичікують на третій дзвінок. Таким був смак, розумний естетичний задум творців зав'язку української драми. Спудеї Могиллянської Академії вгадали, що глядачів треба в перервах забавляти смішними — на їхній тодішній смак — жартами інтермедії. Калинець інтермедію прийняв, але виправив її незадовільний зміст. Він не хотів нищити настрою дійства веселощами і показує в перервах різновидні тканини ніжної лірики. Поезії обидвох інтермедій писані стилем інакшим, ніж дійства, немов би твори іншого поета — доказ ширини діапазону і поетичних умілостей автора.

Перша інтермедія це відчутливі реакції молодого поета на красу нашого образотворчого мистецтва. В основному вони є чуттєвим відзивом споглядання на малярські образи, а деколи є також одуховленим доповненням їх такими фарбами, яких на палітрі нема — договоренням мрійливого задуму майлара чи поглибленням настрою, що оточує образ. Це інтермедія перша. Коротка вона. Шкода, що для читача закоротка.

Інтермедія друга. Модерністичний сюрреалізм, форми верлібру, який відкидає шкільні приписи граматичної інтерпункції і механіку класичної метрики, що багатьом поетам перешкоджала передавати в автентичному виді свої дійсні поетичні пережиття. На початку цієї інтермедії Калинець прибиває на основній дошці вертепу (чи не дерев'яним кілком?) листок калини і проголошує, що це є «Калиновий герб» — герб у геральдиці невідомий і дослідникам поетики до цього часу також ще незнаний. З пояснення кінцевого вірша цієї інтермедії виходить, що це є новий герб, по смертю наданий Калинцем «шляхетному родоводі мандрівних дяків», що без паспортів і путівок мандрували колись по Україні вздовж і вшир, куди серце запрагло, щоб навчати людей ученого письма, правди, співу, любови, порядности і побожності.

Після осінніх віршів попереднього дійства Інтермедія друга починається зимовими образами. Зима така, що «мороз на бігу копита коням прибивас», а вовкам «пахнуть заячих слідів коношинки». А заяці? «Догризаючи бурячиння хмар метнулись зайці до втечі», за ними «інквізиція з рушницями... чобітьми і псами» по снігу рушила. Настрашений такими подіями вечір «у рік місяця тривогу сурмить». Зима ранком «облачилася» в урочисті церковні «срібні ризи»; замерзлі «в інею дерева видзвонюють, як павуки в церкві» кришталлами; на вікнах «закінчує мороз крила архангелів». На небі діються дивні події з часів ловецької культури: дик «на іклах поніс сонце... зарити», олень з надломаним рогом, до якого прилип листок «з дядею місяця промчав» і «оберемками хмари, як сіно, підкидав рогами». Двірник — до паламара подібний — «доглянцове сонце, припорошене снігом». На землі «церква навхрест дошками забита, попримерзали лянголи крильми до шиб», «зів'яв дзвін як гарбузова квітка» Інакше було восени: «гупають яблуками бубни садів»... Крім цих описів природи ще кілька віршів на закінчення, як казка маленькій Звениславі, згадки про першу наївну любов «жовтодзюбих», спогад про старого вчителя, що вчив про казкову країну золота, якої «на мапі не знаходжу» і згадувані вірші про Мамасвого коня і Калиновий герб.

✱

Дивним світлом розквітла наша поезія після революції і в 1920-1930 рр. прямо кавалерійським рейдом здобула відразу почесне місце в світовій літературі. Очевидно, ми думаємо тут не про кількість, а про якість, серед якої так часто вистачає один безприкладний вірш, щоб здобути безсмертність. Калинець займає в сучасній українській поезії високе і тільки собі притаманне місце:

хвоста задерши
пергамент
по луці
брикає...

На уявному пергаменті Калинець стародавнім прабатьківським гусячим пером понаписував свої модерні вірші. Що його пергамент має нововисту натуру брикати і хвоста задирати — Калинець угадав. Не вгадав тільки того, що його розбриканий пергамент потрапить до рук переписувачів, які заставлять його брикати по закордонних луках замість тихцем просуватися по рідних пасовиськах. Ми тішимося тією непередбаченістю і несподіванкою.

Творець і лицар Калинового гербу написав зневірено про себе: «а чи не останній я з шляхетного родоводу мандрівних дяків?» Цей запит стосується і його попередника Олексі Влизька: «Романтики, ви вже останні, до скрані кольт!» Злам душі в обох випадках є зрозумілий, але ніяк не виправданий. Романтика і романтики є неперехідним явищем, бо передають вічну властивість людської душі — тугу за даллю, нехтування малим і стремління до великого і прекрасного. Калинець є суцільною постаттю з вибраною самим собою метою залишитися чистим романтичним поетом у служінні красі з національною шатою. Як перед ним, так і після нього появлятимуться споріднені душі, але ми віримо, що він стоятиме в першій фалянзі серед них.

Роман Семкович

Поезії з України

ВЕРТЕП

Підпираючись костуром ямбів,
натягнувши кирею традицій,
прощаючись з віком атомним,
бо щось мені не сидиться.

І вже мандрівним спудеєм
топчу снігові верета,
промінявши жупища келій
на біблійну скриньку вертепу.

Затишає хупаве місто.
Стіл. Заметіль. Гостина.
У кратерах макітр замішане
тісто солодке стигне.

Бринять ракети веретен
в галактиці каганцевої містики.
На сосновім деці вертепу
починається перше дійство.

Дійство перше

КРИНИЦЯ

Сумно на тебе дивитися, кринице,
пільна кринице з прогнилим цямринням,
оточила ти себе світою кропиви ницої,
ще й хизуєшся мереживом жабурина.

А була ти, небого, богинею у правітчизні,
молилися предки до твого непороччя,
пили вони жадібно тіло твоє пречисте,
солодкою водою причащали очі.

Де твоє нині ділося блакитне свічадо?
Хто тебе чару дівоцтва позбавив?
Скільки на землі зі смагою прочанів,
а жоден із летаргії не розбудив тебе збанком.

МОЛИТВА ПАСТУХІВ

Лишімо душам відчайдушників — мужів
на підвіконні миску молока та меду.
Самі позбудьмось бутності й молитву прокажім
за сутність будня, альфу і омегу.

Плекаймо плідно кіз, глядім гладких корів,
про їхні дбаймо живодайні вим'я й вола.
На нашім небі нам завісив статку ріг
якийсь козячий бог — волососайний Волос.

Вже й сам Перун по стількосот роках
моцарського метання берла блискавиці
вергає днесь літеплі стріли молока
з дійних дійок у духом'ян дійниці.

СТРІХА

Підперта здавна тендітними колонами мальв,
ще від Івана стріпихата зілля сухозлоттям,
з дивною мозаїкою з бурозелених смальт
та свіжою латкою сонячного околоту.

Звисають з тебе булави маку і срібний часник —
проминулого літа скупі оздоби і радощі.
Відходять зі спасами добрі твої часи,
що відбивав бузько на базалуччя ратуші.

Перегнали давно тебе наймолодші із груш,
гнилиці опалі загрузли в твоєму лоні.
Жаль мені стріхи, бо сам я, мов комин, загруз
білими спогадами в її мосяжній соломі.

В. СОРОКА

КАМ'ЯНІ БАВИ

КАМ'ЯНІ БАБИ

Ми велети, що зі сонця посміли глумитись,
покарані зухвальці, обернені в камінь.
Тепер тільки від круків побираємо мито
білими козацькими кістками.

Стоїмо як ідоли чорної пустелі,
віхи знамення татарви й вовкулаків.
Впаде смерк смерті на зелені оселі,
коли сонце вибухне на мертві відламки.

Скинемо каменю чари, які нас тиснуть,
зненавистю все просмалять наші вічі.
До слушного менту ми затаїлись у тирсі
з правом раз у рік на відьомські віча.

ВІДЬМА

Гасає вітер свавільно на майдані за ринком,
де кози пасе остання в містечку відьма,
де імператор чортополоху здивований прикро,
що сонну імперію непрошений гість відвідав.

— Не за горами зима, — журиться відьма козами.
З левади, де зорі пасуться, найпахучіше сіно.
Та коня де дістати, і дишель зламався у Воза,
а на віник тепер, ік старості, ледве чи б сіла.

Як реп'яхів, не позбутися надокучливих мислей,
що минувся той час і навіть вже не проснисься,
коли до Великого Воза запрягався місяць
і відьмі привозив сіна цілу копицю.

ХОДОРІВ 1967

Се посвячення пасок, се посвячення передсвіту,
се весільне коловання сонця, яке не добачаєм.
Хлопці зірвали двері дзвіниці і вето місцевої ради —
вдарили на сполох великодніми дзвонами.

Отож не пудьмося спросоння: а що нам буде?
Застановімося ліпше, хто ми й для чого ми.
Чи ми земля, якої давно не любим,
чи дюралюмінієві крила, до яких ще не доросли?

Ми за коловоротом, попрощали нас верби,
що, як наші бабуні, у чорному отченаші.
Вертаючи з танцювальної зали, вимкнули хлопці транзистори
і колоруч церкви поколували опівночі гагілки.

ВЕ Ч І Р Н Я

Співав дід на крилосі тропарі й кондаки натхненно,
як Мишуга, що вичаровував солодко Йонтка арію.
Із трухлявих гонтових бань сталевих хрестів антени
висилали дідовий голос херувимам до раю.

Тремтіла єдина зоря зеленим оком радіо,
вливалися солов'ї і липи тріщали в ефірі.
Зачарований Саваоф, завмерши за хмар балюстрадаю,
щонеділі святе дозвілля приносив діду в офіру.

При місяці зачиняв паламар, як святий Петро, церкву,
певний, що ніхто в світі краще заспівати не зміг би.
Увечері дід перед золотим язичком люстерка
з голови скидав і клав на дно скрині крисаню німбу.

РІЗДВО

Я сьогодні новонароджений,
я відцурався брезклого віку.
Починаю в яслах із козами
румигати кометні віники,
смакувати молошне літепло
незайманопервісної цноти.
Очищений від поліпів політики,
перебираю зоряні чотки.

Я знайшов себе у країні колядок
на шорсткім солом'янім килимі.
Наді мною калиноуста Лада
схилилась вишневою калиною.

ЦЕРКВА

Тріщали предвічні зруби,
летіли гонти, як пір'я:
руйнували дерев'яне чудо
людської праці та віри.
І, вписані в лагідні гори,
востаннє хиталися бані,
вмирали ясно і гордо,
так, як вмирають останні.
Це умирали століття,
це помирало прекрасне...
З розпуки дробилися на дровіття
золоті грона іконостасу.
І шукали між бур'янами
вічний спочивок ікони.
І плакала в недотроченій рамі
гуцульська мадонна.
І Юр, в невідомім двобою
втративши руку і списа,
півроззятою головою
востаннє навкруг дивився,
як довго стояв ще реквієм
і як він лягав на трави,
на осиротілі смереки
густим непрозорим трауром.

ДИТИНСТВО

Ганяв я на тротуарах срібні кола дитинства,
ще досі у вухах той вітер свище.
А коли це було? За Чорного Петруся,
що на міській поливальниці нісся,
як фараон на колісниці.

А було це за самоврядування Соломки,
що котив перед собою живіт, як бочку пива.
Хоч снилася бургомістрові вежа з дзиґарями,
п'яв на його магістраті сусідський півень.

А було це тоді, коли на горі Стінці
під Великдень з'являлися монастиря частоколи,
і дзвін, затонулий у річці Дзвінці,
вдосвіта бамкав, аж поки до нього на дно
не пішли мої срібні кола.

КОЛЯДА

До маленької Звенислави прийшла коляда
із звідарем і торбою, що все помістить.
Мучить Звенислава бабусю: дай і дай
з ялинки ночі медівник місяця!

Покотилися зайчики — обкачані в снігу клубки
і давай Звениславі нахитати ялицю.
А місяць, звичайно, з того всього кпить,
бо підв'язаний міцно на золотій нитці.

Тільки осипається скляного снігу слюда,
і зірка, як куля, стовклася на площі міста.
Перший раз до Звенислави прийшла коляда
із звідарем і торбою, що дива містить.

Б. СОРОКА

КОЛЯДА

МИКОЛЬЦЬО З ХОДОРОВА

Ото круглий рік, як день, довідемося, Микольцю,
чи переставилася душечка (царство небесне),
бо лише ми одні на цілу околицю
кожному двигаєм хрест попереду процесій.

Такий талан судився тутейшим причинним:
тільки кілометр екстазу — від церкви до кладовища.
А поза тим рятуємося блаженними очима
від маленьких пилатів, що за нами свищуть.

Крихітки від світу побираємо в простягнену долоню,
але так турботами зародило рясно:
бо хто нам хреста понесе в останню дорогу,
коли більше не зможем топтати рясту.

СЕМКО СОМИК

Самітний чоловіче, доки торбу самітництва
двигатимеш по ходорівських закамарках,
доки вибиватимеш костуром на цимбалах штахетів
тужливу пісеньку про вареники?

Доки стругатимеш, як невмілий різьбар
на власнім лиці криву свою долю?
Доки будеш, Семку Сомику, індіком
перед червоною ганчіркою образи?

Слава твоя відлунала з одного краю торговиці в інший,
вже й забуто самої торговиці славу.
В інший світ перейшли крадені коні і свині,
а ти ще досі двигаєш торбу самітництва.

В. СОРОКА

СВЯТИЙ

СВЯТИЙ

Читаю Апостола горобцям при дорозі.
За німб мені тільки куряви мерва.
Позбігалися будяки до храму божого
та й гатять головами у трухливі двері.

Втікає світ із-під ніг, гей, втікає.
У землю входжу ось-ось по груди...
На старості з простягнутими руками
визираю на шлях із кубельця рути.

Милостині тепер дочекатися годі,
швидше запусить ще хтось опуччям.
Оце підвезли б мене до вдови городу —
на хліб заробив би, горобців пудячи.

ПЕРУН

З димом Десятинну і десяток інших —
хай дибляться до Бога, хай дивають до дідька!
Зализує звали язиком зеленим місяць —
цей язичного апокаліпсису рахманний свідок.

Осиротіли подніпровські горби високорівні.
З-під скосогору з драгви Перун вилазить.
Дубове своє тіло задубіле під дубом гріє
(золоті вуса русалкам пішли на прикраси).

Повертається старе з-перед віків черепкових,
рушили ордою по підсоннях соняшникових хащі.
Об руїни крешуть червоних блискавиць коні —
облюбовує собі Перун місце для капища.

НАГІРНЕ БІЛЯ САМБОРА

У тому селі дзвіниця, як вежа у Пізі,
кланяється дрантивою головою могилам.
Яким дивом стоїть вона, чи не ниткою бабиліта,
срібною павутиною віри затрималася?

Вдячні громадяни о. Павлові Людковичу,
еромонахові Сильвестрові — книгодрукарям (1618-1620),
також вдячні їм миші, що вивчили кирилицю
і зуби позолотили оправою апостола.

Роздає тепер думне село свої візитівки:
кому кленове листя, а мені бляшану ікону.
Благословляю всемоцну ржу за її милосердя —
залишила, немов сльозу, Маріїне сине око.

ЗОЛОТИЙ ТІК У КРИЛОСІ

Я. Пастернакові

Засіли солом'яні оселі на Золотому Тоці,
як кури, порпаються у купі рапуття.
Спите, тереми і храми, у землі на сотому боці,
а що за життя ви промовили путне?

Хто його знає, чи тільки у вас світу,
що ото було взад літ вісімсот?
Відпастернакував пастернак, а сього літа
взяв та й засіявся Золотий Тік вівсом.

А може для нього те золоте верем'я,
що по вереміях усіх наvertsає стопи,
коли восени селяни ревно
на картоплищі ведуть розкопи.

Г А Л И Ч

У румовищах поміж череп'ям дзбанків,
мечами і пряслами, що знаходимо щоденно,
напіткали невідомої діви останки
з начільником — золотою діядемою.

Мовчить про її наймення віко саркофагу,
літопис задвірками обійшов її дівоцтво.
Замість весільної шати нап'яв фатум
чорну намітку на ясні очі.

Чи се не твоя, городе, суца подоба:
поросло городище забуття дерном,
лишилася дещиця слави по тобі,
сливе діви золота діядема.

ВІДВІДИНИ ЗИМНОЇ ВОДИ

8 березня 1967 р.

Тоді сосни ще сонні в туман запали,
тоді на півдня півні вчинили гармидер.
Сонце неба допало, коли вже павич,
як впав, об'явився поміж курми.

Тоді щось хтозна що на причілкові хати
зненацька, світоньку, як свіне:
обновилася на причілкові Богоматір,
щирозолотом взолотило її вінець.

Тоді молодиця з повними відрами
поквапилась, байдужа до всіх видінь.
Був собі найбуденніший ранок, видно,
в Зимній Воді, Зимній Воді, Зимній Воді.

Інтермедія
«Мій давній голос»
1962

АРХІТЕКТУРА

Чуже проколювало небо готикою,
хмурился химерами модерн,
рябіла східня екзотика,
щоб я помер.

Але я ріс вежею Успення,
видирався з сутеренних зажур,
щоб згодом
струнким і упевненим
став всім на голови
Юр.

« Ю Р » М. Сосенка

Юр восени самотній:
 дерева летять за вітром,
 дерева летять столітні,
 як журавлі за літом...

Юр, як листок від печалі,
легкий,
і аж світиться наскрізь.
Він в небо
напевно відчальить,
бо в нього осінній настрій.

« Ю Р » О. Новаківського

Хлюпає полум'ям день,
бризка вогнем і вітрами,
вогнем червоних дерев,
вогнем стоязикої хмари.
Лише серед лави барв,
серед нестривкості й бурі
несе себе
вічності в дар
сильвета собору Юра.

ОЛЕКСА НОВАКІВСЬКИЙ

ЮР, 1921/22 р.

Б У Д И Н О К

О, яка солодкість ліній,
гама барв медовосонна,
угорі венери з ліні
протягли лелійні лона.
Слимаки дзвінких балконів
закрутились ажурово,
і різьби химерні грона
зодягли дверей підкови.
Все веселкою, дугою
без контрастів і без кантів.
Лиш внизу кричать від болю
вдавлені у брук атлянти.

« МУЗА » О. Новаківського

Осяяна сонячною повинню,
вона дивилась з його полотен
очима, що були повні
невимовної скорботи.

І тому,
що він прагнув бунту
і гострої,
як вістря,
музики,
вона мусила бути
його музою.

О. НОВАКІВСЬКИЙ
МОЯ МУЗА, 1910 р.

«АВТОПОРТРЕТ» О. Новаківського

Він був замислений
і величний,
зайнявши весь сонячний простір
до людей повернув обличчя
мудре і гостре.

А вона була десь в перспективі,
обличчя мала на руку оперте,
обличчя безнадійне і красиве,
і була його автопортретом.

ОЛЕКСА НОВАКІВСЬКИЙ

АВТОПОРТРЕТ, 1905 р.

« ПРОВАДЖЕННЯ » О. Новаківського

Дівчинка
потягнулась спросоння,
оголивши теплі коліна,
струнка, як сонячний промінь,
і сама серед стрункого проміння.
Стіни клали на себе сонце.
Воскресали давні ікони,
що спали в павутинному мороці
довгими віками.
І зникла з їх лику байдужість,
і полились благословенням їх очі,
бо настало пробудження
дівчинки
в полотняній сорочці.

ОЛЕКСА
НОВАКІВСЬКИЙ

ПРОВАДЖЕННЯ, 1913 р.

« З И М А » О. Кульчицької

Спала Земля,
підбгавши під себе ноги,
в затишнім
сніговім наметі,
а поруч у віковичних барлогах
зимували старі ведмеді.
А поруч
обгризали зайці
червоне пруття ожини.
І висіли
великі, як у казці,
зірчасті сніжини...
Землі було тепло в наметі,
і уста вона склала в усміх,
бо їй снилось,
що ведмеді ласують медом,
а зайці мають молоду капусту.

ТУМАН

Набухло дерево гігантською сльозою,
згубилось місто в білому полоні.
Твого волосся золотистий сонях
зазолотився на туманових полотнах.

І знову ти покірна і несміла
лиця зіперла лагідне овалля
на лебединих рук веселку білу,
так ніжно виткану із довгої печалі.

А ніч струмить в моє страждальне місто
крізь образ твій зворушливо прозорий.
Набухле дерево хитнулось і зависло
на веслах вій гігантською сльозою.

Пробач мені! Я терпну від бажання
спалити видиво у полум'ї червонім,
щоб за вогненними палкими вітражами
забронзовіла жінка в золотім шоломі.

« Л Е М К И Н Я » П. Обаля

Стоїть мадонна в синіх лопухах,
у небі голубого світла.
Заплакане дитя раптово затиха,
здивоване таким великим світом.

Ось колихнулася колиска лопуха —
метнувся птах сполоханий в долину,
де димарі старих замшілих хат
заквітли білим квітом диму.

Повзуть кущі по лагідній горі,
росте дзвіниця стрімко, як смерека.
Вода хмарин на теплу синю рінь
то напливе, то відпливає легко.

І білий бог з осяяних верхів
косу відкине, радісно уздрівши
мадонну і дитя між лопухів,
між синіх лопухів лемківського узлісся.

МОГИЛА ШАШКЕВИЧА

Жінка з чорного металу,
жінка чорної печалі
над могилою припала
у мовчанні...
Хрест стримів,
як долі стержень,
але біль поволі гаснув
і крізь траурну одежу
засвітилось тіло ясно.
І торкнув їй спокій вічі,
слід сльозі з лиця зітерши...
І спливає тільки вічність
по складках її одежі.

передрук з Дніпра: ч. 7. Київ, 1961 р.
доданий редакцією до Інтермедії

НАГРОВНИК
М. ШАШКЕВИЧУ
НА ЛИЧАКІВСЬКОМУ
КЛАДОВИЩІ
У ЛЬВОВІ, 1906 р.

Дійство друге

ПРОЩАННЯ

Зріють у променях пальців
коханої смагли кетяги персів.
Починається осінь, на журливому вирії станції
відходить мій потяг розлуки вперше.

Всі ночі жаги стоять під твоїми очима,
в поцілунках — розпачу й солоду дисонанси.
Двері в країну яблук опалих відчиниш,
встане на клавішах сходів прощання соната.

Світ твій обірветься жовтою флейтою фіртки,
серце зірветься з черенки в траву побіч яблук.
Стигли кетяги персів торкатиме вітер,
і ніколи собі не повіриш, що я був.

МОНАСТИРСЬКЕ ПОДВІР'Я

Оп'яніли горобці від дикого винограду,
справляють осінні оргії на гзимсах келій.
Бризнули в янгола гіпсові сльози градом,
бо замість квіту лелії приріс до руки келих.

Регочеться біс, визираючи рогом з-за огрожі,
керничку вина з бузини копитами натолочив...
Пензель сорому малює у тебе на лицях рожі,
бо вином кохання напоєні наші очі.

На плитах лопухів затерті усі наймення,
годі з них відчитати смирення чи грішні мрії.
З-за вугла лукавий біс кепкує з тебе і з мене.
І янгол плаче за цнотливим квітом лелії.

ЛІТО

Вухами лопухів слухаю мушлю тиші,
причасний під білими кронами кульбаб.
За розлуки ще один довгий тиждень,
що на цифербляті соняха добігає, пробач.

Я тепер у джмелине тремоло
заслуханий більше, ніж у власне ество.
Та інколи, від спогадів дощу обмоклий,
гріюся під животворним омофором строф.

І тоді ти мене то підносиш, то нищиш,
спалюєш на зеленолезих ватрищах трав.
І дуже шкода мені доброї мушлі тиші,
найбільшої втрати серед тисячі втрат.

Щ А С Т Я

Наше щастя писалось пальцем по піску,
розлетілося щастя, як липове клиннє.
У наших державах панує культ
припалої ниць калини.

На наших емблемах на глум цвіте
папороті святоіванське зілля,
якого по нині ми не знайшли ніде
в облудливім лісі, що порохном світить.

На наших коругвах колір зачах
амаранту найліпшого гатунку.
Тільки вуст яріє вишнева печать
на твоїм невідісланім поцілунку.

В У Л И Ц Я

Кохана, ось плече моє зіпертись,
солодкий твій тягар, що вмерти можна.
Цю вулицю побачила ти вперше,
цю вулицю побачити не сміє кожен.

Ця вулиця злодіїв й ворожбитів,
у їхній цех вписатись маєм змогу:
мене ти вкрала від усього світу,
себе заворожив я від себе самого.

Чекав на тебе вічність — цілий тиждень,
зустрінемось небавом — через вічність.
Чи буду той я, тою будеш ти ще,
чи буде за вуглом злодійкуватий місяць?

В. СОРОКА

ЛЮБОВ (ЛАДО)

Л Е Г Е Н Д А

Зустрічаєш мене, Ладо, на тихосвітніх горах
у золотому шоломі, мов Софійська дзвіниця.
Зустрічаєш так, наче прощалися вчора,
а не десять століть розлуку кували зєгзиці.

Довго роздоллям бездолля блукав я безбач,
обриваючи з себе огудиння огуди,
аж поки не знайшов на пергаміні берези
твої, як варязькі човни, кармінові губи.

Довго, ой довго ти спала у труні, кришталевій,
у вертепі, що зіллям облямований цвілі.
Висипало на береги звитяжне полян плем'я,
мов колись на хрищення, на наше весілля.

ВЕСІЛЛЯ

Врешті сталося те, що статися мусило,
що було вимолено золотоусто у снах.
Зійшла на мене благодать твого усміху,
наді мною обрання вогненноязикий знак.

Була собі з мене людинка з глини,
глиняний світ спирався на глиняних ногах.
Аж поки не об'явилася ласка твоя на мене —
черленої печі животворящий огар.

Ставлю поставники — трійці воскові —
всі ми походим з-під знаку вогню.
Весільні коні гублять срібні підкови,
ще й вечір у срібну підкову місяця вгнув.

Л И С Т

Облеснице, лисице, сластослове,
все ближче листов'яну й листопаду.
Твої листи — се віснули пасльону,
що на городі медогіркне владно.

Погідна б'є година огудиння,
данина спогадам ся дивна днина.
Цілую рученьки тобі, солодка господине,
бо у розлуці, як на довгій ниві.

Воно ж устами мед твоїми добре пити,
та тільки хто повірить нині твому слову?
Ось — ось ще трохи і будемо квити
за те причастя чорного пасльону.

ПРОВЕСІНЬ

Ось наша вулиця, вілл вутлі вулики,
зачахлих дерев скам'янілі скульптури.
За вуаллю слів роздмухуєм спогадів вуглик,
пам'яті вузлик вустами розплутуєм.

Набубнянів поцілунок — щось виженеться,
із пенька серця стрілить бо якась паросль.
Пережили ми жаль і таки вижили,
тільки від сліз лишилося вижолобків пару.

Ще часом смакує нам зречення недогризок,
коли вже одною ногою на березі березня.
Ось смужка музики з вузького вікна бризнула,
і вулиця раптом розступилася в безвість.

СЬОМА НІЧ

Вже ніч по ночі сьому ніч впродовж
твій місяць смутку просяває сонніч.
Крізь місяць смутку й елегійний дощ
мов сович із дупла за нами совить совість.

Змиваю вранці сон: в непам'ять пріч, маро, —
світ чистий, як роса, висить на павутинні.
Ромашки і ромен, рожевий ром,
корчага й чара, що чарують зір гостинно.

Без тебе день, а ти хто знає де,
де то князівство дня, в якому ти княгиня?
Я п'ю за тебе і за день,
такий, як сьома ніч, а інший день хай згине!

СПОГАД

Банальна історія, зовсім таки банальна:
ти квітку мені дала, як весільну чарку, —
і вже тюльпана червоного таїни тайна
веде нас у молодість, як прочанів.

Он бачиш, лопухами заріс наш жертovníк,
на теревівлі нашій вирує терниння.
Тільки з куманця місяця зелена втома,
як спозадавна, ллється так само й нині.

Де воно те, що пролетіло, як щастя,
де воно те, що нареклося нам вічним?
Помолімося мріям нашим дочасним
під пречистою калиною, що чесно додівчила.

ВІРШ З ДАТОЮ

*Ой є в мене таке зілля
Три корчки пижма . . .
Народня пісня*

В її зільнику три куцики пижма,
та й то символічно, бо де ж зілля в місті.
Спливають із медом для неї тиждень за тижнем,
усі її сто медові місяці.

Поза очі лиховістять: ота чужоложка,
ота полеговиця, та ласолежниця,
оте лежидащо, наша кара Божа,
сторицею їй за то, що належиться! . . .

Мов павича хвіст, барвами має заздрість,
в город каміння летить, прокляття ходить по п'ятах.
А я також собі у вус не дую про завтра,
датуючи вірш «осінь, шістдесят п'ятий . . .»

ТОПЛЕННЯ МАРЕНИ

Гей, Марену топим, топимо Марену
звечора на озері, звечора на озері.
А ота Марена — липове бервено,
то косою косить, вроками прозорить.

Даймо на потіху їй дзвінки дукати,
стрічками розмаймо, обкладім вінками.
Потанцюй, Марено, липове бервено,
для твоєї шиї вже готовий камінь.

Гульк — і на боввані розійшлись кружальця —
знак, що осягли ми знову невмирущість.
Але ж ти, Марено, наді мною зжалься:
візьми мене лучче, візьми мене лучче.

Б. СОРОКА

ТОПЛЕННЯ МАРЕНИ

МАДОННА НЕЗАЙМАНОСТІ

Мадонна незайманості, покровителька лелії,
тої, що саме обдарована сьомим квітом.
Край перелазу лузає соняшник безслів'я,
а могла вечорами лічити віно.

Коромислом зранку вона розважить долю:
що з одного кінця — горе, з другого — щастя.
Подейкують, що в її непорочний подолок
злітається вдосвіта біле птаство.

Чи не про неї оце пустив повість
з нашого села злотоуст відомий:
якось вночі зупинився райський повіз
з архангелом Гавриїлом перед її домом.

ПІСЛЯ ТАНЦЮ

Що нас в'яже, хіба павутинка мелодії,
чи важкий по коліна пісок танцю?
Ні разу на стикові наших долонь
не розцвіла червона ружа.

Твій дім недалечко, всього сім кроків,
сім миль сипкого піску мовчання.
Усю довгу дорогу гули п'яні музики
про нерозцвілу червону ружу.

А за брамою, за якою зникаєш,
тільки піски довгих-предовгих сходів.
Такі предовгі сходи хіба ведуть
у країну туги за червоною ружею.

ДНО

Віримо, сусвіри, у дно глека і штольні
(донниці, дивнички, доннички).
Бездонність, бездомність, бездольність —
невже це під сонцем — сонечком?

Любове, ми щасні: наш терен і терем,
у бутлі тернівка, бутні терцини.
Трохи терпіння і вірш на папері,
і на терезах розважена щирість.

Струмок за садком — до дна видно там воду,
до дна день по дні, як вино, випиваєм.
Але раз ненароком я приглянувсь безодні —
і зрозумів, що дна там немає.

ІЛЮЗІЯ

Що суджено і що лежить на серці,
як пахне стиглість і яка на смак?
Таке припізнене забарне милосердя,
бо все мені навспáк, уже навспáк.

Між призабулих буднів той забуток,
огарок той загарливо ловлю,
і видасться супроти смутку вутлим
наш прошумілий швидко шлюб.

Не зміниться ніщо від нині і на віки —
тобою пахне стиглість і така ж на смак.
Осанна тому світові, що в вікнах,
бо поза ним чи не ілюзія сама.

ОБЛУДА

Якщо це було, то були твої руки,
очі були, груди були, були, було...
Була буколіка, буйволиці й буйволи,
і червоне будило, що будило, було:

Якщо це було, то було все облуда,
блудницею тоді ти, пречиста, була,
тоді ти пречистою, блуднице, стала,
бо ти стала — і не стало тебе.

Якщо це було, то в мені щось зістало:
та непевність, та буйність, той щем.
І бубон будила, що будить і в будень,
біль за буйволами, біль за реальністю речей.

СУМЛІННЯ

В білий день, день-у-день зі свічкою
серед люду, як на полудді...
І враз діждався від свічки освідчення,
її безжального жала, як суду.

Чи ж маю право на біле тіло,
чи смію сподіватися свічиного милосердя?
Згасив я свічку, хоч і мене боліло
на вугіль осліпле її осердя.

Куриться з нього остання притча
про горошину, що виросла у Говерлу.
Ота горошина не що інше, як прикрість,
що вчора завдав тобі по вечері.

СПОДІВАННЯ НА ОСІНЬ

У сподіванні осені, айстриного благовісту,
на пеньку складаємо вузлики дару.
Боже, коли у роті не мав ти ріски, —
ось тобі повна диня нектару.

Ось тобі уст пересохлий пергамент,
благенькі серця, благуваті мислі.
На священному дубі уверх ногами
лилики душ наших покірно повисли.

Осене, зраднице, дрантива торбо,
ялового бога безплідна невісто!
Ми послушники твого чернечого ордену,
що не чекає айстриного благовісту.

ОСІНЬ

Така самотність у білій пустелі постелі,
де понад нами стелею стеляться міражі.
Господи, які в тебе очі стали пастельні
і пальці ласкаві — такі неживі.

Звідки взялись ми, в якій оселі осіли —
оструб, ослони під стінами, сіті і сак.
У міжвіконні осінь, осінь і сіно,
на острів осоту сонце воском стіка.

Поезіє, спазми екстазу твого зіслабли,
дивний сей світ, остали самі слова.
У пустині світлиці живуть тільки сіті і лави,
а я не живий і ти вже також не жива.

*Інтермедія
«Калиновий герб»*

* * *

прибиває
мороз
на бігу
копита
коням

смерек
серцевинням
ліси
об небо
дзвонять

пахнуть
вовкам
заячих слідів
конюшинки

з-під заметів
гриби дахів
ледве
на світ божий
прошились

* * *

на іклах
поніс
дик
сонце
у бескиддя
зарити

на верхніх регістрах
виводять
вовки
по зорях
молитви

догризаючи
бурячиння хмар
метнулись
зайці до втечі

у ріг
місяця
тривогу
сурмить
вечір

* * *

в інею дерева
видзвонюють
як павуки у церкві
серцевинням кришталів

до утрені
в срібні ризи
облачилась
зима

закінчує
мороз
крила архангелів
по вітражах

і двірник
як паламар
доглянцове
припорошене
снігом
сонце

* * *

заячий
кирило методій
по снігу
юси повиводив

лементують
куці на вічі

ой навіщо ж
то нам
навіщо

напевне
по наші душі
інквізиція
з рушницями
рушить

на снігу
прочитає псалми
чобітьми
і псами
нам би
та вовчі зуби
ми б
кирила методія
самі збули

а тепер
братове
хай кожен
рятується
як може

* * *

розп'ята церква
навхрест
дошками
забита

попримерзали
янголи
крильми
до шиб
що не рушаться

доокола
на липах
гайвороння
келії
висвячує

панахиду
править
вечорами

а бойкам
досі
святий миколай
сниться

що ключ
від церкви
на золотім ланцюгу
їм
спускає

* * *

осипається церква
жовтим листям
шибок

зів'яв дзвін
як гарбузова квітка

двоє стебелець
давно осиротіли

ялівець
до страти засуджено

тільки вогонь
визволить
його пахучу душу

* * *

се будякові
йванові голови
на усічення

вимахувало мечем
моє дитинство

досвідченість
тепер покутує

достояли
у закуткові пам'яті

будякові
йванові голови

* * *

передрук з «Дніпра» ч. 7. Київ, 1964 р.
доданий редакцією до Інтермедії

з діядемою
місяця
промчав
олень

оберемками
хмари
як сіно
підкидав
рогами

обвалював
копитом
камінь
зі скарбів
довбуша

у зламанім розі
як медальйоні
цидулку
з листя
носить

просила
уклінно
калина
на морожені
ягоди

* * *

на голубому дзиглику
звенислава
дзигою

а куди котик
червоний клубок
сонця котить

а де він
кожущка
купив собі
аж по вушка

а чого
в киці матусі
виросли
вуса

а чи на хвості
у кошику
вона носить
коржики

на голубому
дзиглику
звенислава
дзигою

* * *

терен
голки
для грамофонів
розпродує

крутяться
ліниво
як платівки
осінні дні

вересень
мелодії
на них записує

гупають
яблуками
бубни садів

скачуть
кущі
під вітрову
дудку

син шинкаря
грає
на першу скрипку

тільки
флейту
півневі
відрізали
на дровітні
недавно

* * *

*«на городі бузина,
а в Києві дядько...»*

чорти під бузиною
зняли вереск
об'їдаються ягідням

от і вересень
погіддя

біла хмарка
коруговка
теліпається
на дзвіниці

а в киеві
дядько
тихий та ниций

самому
люциперові
з лисої гори
лиже п'яти

вже й по чортячому
патьякає

от і вересень

* * *

як мамай
відпочиваю
підібгавши ноги

торбина
з каламарем
на суку висить

хвоста задерши
пергамент
по луці
брикає

п'ю собі
з куманця
чудернацьке вітхнення

кінь крилатий
здивовано
за плечима
тупцює

навозився
чимало
усяких
на світі

а такого
не бачив
що воліє
на парнас
пішки
перти

Е. СОРОКА

КОЗАК МАМАЙ

* * *

добродію
згадую вас
бо країни сподівання
на мапі не знаходжу

на кінчику ціпка
колись
антлянтиди
виринали

крізь
заворожене пенсне
ви
ельдорадо
бачили
достеменно

може
я учнем
не був ретельним
тепер
як риба
б'юся
у сітях
меридіянів

добродію
у провінційнім
містечку
вітролетна
осінь

скубе вона
дерева
як голодна коза

чи не ціпком
збираєтесь
її
злякати

чи
не крізь пенсне
зазираєте
в ельдорадо
молодості

* * *

люба
ми обоє
з тобою
ще жовтодзюбі

бо що
ми знаєм

у голові
лиш вітер
отакі
ми всевіди

а що
ми маєм

ложе
із трав
нескошених
отакі ми
розкошичі

а що
ми вмієм

написане
закресляти
отакі ми
рукомесники

люба
ми обое
з тобою
ще жовтодзюбі

ми не із світу
сього

ми
з неба
сьомого

* * *

передрук з антології Б. Кравцева
«60 поетів 60-их років». Нью-Йорк, 1967 р.

панно
з очима
більшими
за айстри

вже й наче
осінь
осінній настрій
вже я
лагідний
мов щойно
з ікони

кучері з позолітки
елегійно
дзвонять

щодня
ходжу
з козубом
на прощу

у лісовика
що з ратицями
грибів
випрошую

та думаю
як квітку
з городця
вашого
вкрасти

панно
з очима
більшими
за айстри

* * *

чи не останній
я
зі шляхетного родоводу
мандрівних дяків

позаяк віршу різдв'яну
колядникам
укладаю

оковиту
з пиворізами
по застіллю кружляю

дай господи
в городі зéло
в хаті весело
в городі зілля
в хаті весілля

ще й діалектом
міщан дратую

чи не останній
я
зі шляхетного родоводу
з гербом
де на щиті блакиту
осінній листок калини

Дійство третє

СВІТИЛЬНИК

А. Бокотееві

Осей світильник, прожертий червенню міді,
ще пращурам перед хрищенням щадив мед годин.
Опівночі на долівці оживали шкури ведмедів,
допивали з медуш, з'їдали воску бурштин.

Осей світильник забув свого горшколіпа,
що попелом у горщику на священнім горбі зотлів,
та й сам він не одно літописне літо
свічкою марив під згарищем у землі.

Осей світильник, старий непотріб музейний,
бокотей незугарний з огарком в зубах
якось вночі осіяв мені пращурів землю:
танцювала ж на кінчику полум'я наша журба.

ЗАКЛИНАННЯ

Ось ще один бокабий бокотей,
що всі боки у блищиках поблеклих.
Якась ботвина в ньому чи будяк зблудив
і бовванів на 'дній нозі мов би лелека.

Не ялася мені на боканя божба,
загнув я в біса, а ж воно образа. —
І буцім то уже боклаг чи жбан
по берег повен белені чи браги.

Боюсь того питва; небавом збуде блуд.
І буде як було і зверху і зі споду.
Чи вернеться будяк, що був отут
і перед хвилиєю шаснув у бовдур?

КОРОВИ

І. Марчукові

Чорні твої корови, як буй-тури, Іване,
несуть на рогах первісну ніч величаво.
Кривавого місяця жорновий камінь
нашу землю загірню поганством розчавив.

Пожилилася жінка у ніч, як печалі коругва.
Дійницю їй, щоб таїнство молока вершити.
Очі тварин сумом в сутіні фосфоруєть,
спрозорюють нас крізь тисячоліття ширми.

Спить земля прабатьків під цвинтарним плотом,
застигли корови біля тирла на чатах.
Завойовуєм місто, Іване, на квадратах полотен,
а самі тягнемось до нашого первопочатку.

ЗНАЙОМЛЕННЯ

Не тільки дивогляду, що борода —
річ набута у мандрах до Іваня-Золотого
Іноді перо зазирає на дно каламаря
за алькоголем атраменту.

Тоді вигулькують як русалки слова,
ведуть доісторичну ягілку мови,
що мені милосердний білодід
залишив ласкаво на хатні потреби.

Не всіх я нині долічився побратимів,
на недругів не вистачає моїх пальців,
пальців дружини і пальців дочки,
пальців друзів моїх і їхніх друзів.

ДО ТАНІ

Вже напевно повернулося з вирію
твій черногуз — чорнокриле фортепіано.
Клечає нашу стріху його клекіт,
вимощено гніздо пір'ям Барвінського.

Хотів би я повернутися як черногуз,
подолати віддаль у сто струн.
Гучить водограй з-під чорнокрилля,
коли поять твої пальці спраглих.

Всі ми колись повернемось з вирію,
спізнавши чужини і вотчини себе.
А наразі клечай нашу стріху,
вимощуй тернове гніздо.

МУЖНІЙ ВІРШ

О. Мінькові

Споконвіку дослухаємось голосові крові,
волочимось волоком, аби тільки далі пливти.
О Перуне, ощедри нашу дорогу громом,
дай на Царгород-брамі прибити щиті.

Споконвіку дослухасємось голосові крові,
за ненаситцями-порогами здвигаємо власну Січ.
О Мати Божа, не остав без свого омофору
нас у натхненну погиблицю-ніч.

Споконвіку дослухаємось голосові крові,
з двадцятим віком важко дається нам стик.
О Вітчино Вітчин, не скупи нам своєї покрови,
на нашому гербі хоч пензлі, як списи, схрести.

ПОСЛАННЯ ДО Л. МЕДВЕДЯ

Чи гаразд маєшся, зимноводський пііто й гультяю?
Не обійшла вістка мене, що газдівство плакаєш на дозвіллі.
Громадка курей, що на коліщатах, по обістю літає
ще й вітрила лепсько приладив ти до своєї вілли.

Вилупилося на тебе преглупе зимноводське міщанство
мов на короля Данила, або дірявого архангела.
Тільки чистого спокою, одробина того щастя,
коли Вороцівське кладовище зродить із себе зідхання.

Тоді з'яви якісь, химери з-під чорного обеліска
угледять на цвинтарі малинового корабля бандери,
чимдуж почимчикують, аби на нього влізти,
ледь прикривши свої домівки барвінковим дерном.

СПОГАД ПРО ВОРОЦІВСЬКИХ ЖІНОК
Плягіят з Медведя

Вороцівські жінки, схилені над полем,
як вздовж шляху фігури страдальниць,
голови ваші одлинули разом з буряками,
здоганяють спомини, як птахів.

Руки ваші не тут, вони у вирії за коханням,
ноги помандрували самотні хто знає куди.
Вертається ваша сила чорним стовпом чорнозему,
осідає, як сажа, на жовтий день.

Коли сонце погасне, то не відомо, чи себе ви
позбираєте вціле з різних доріг і доль.
І ваші чоловіки, не знаючи, кохатимуть чи не кохатимуть
зовсім інших істот, зроджених на буряках.

ОСТАННЄ ПОВЕРНЕННЯ ПРЕДТЕЧІ

Плягіят з Л. Медведя

Сьогодні востаннє до нас повернувся предтеча,
з'яву його явило від ровера коло,
що попереду котилось за добру милю,
а правиця цілила на полудень, коли ще він був за горбом.

Багряна мряка сідала на призахідні гори,
кури шукали притулку, б'ючи , як у дзвони, крильми.
Обдзьобане сонце було таке жалюгідне,
що предтеча зі жалю поклав його край шляху.

Ми прозорі від захвату молились на босі стопи,
слід від кола на поросі вістував рубікон.
І коли одну ногу ми занесли через нього,
відсохла вона, як листя і понеслася у степ.

ВАСІЛІЙ ЛЮБЧИК

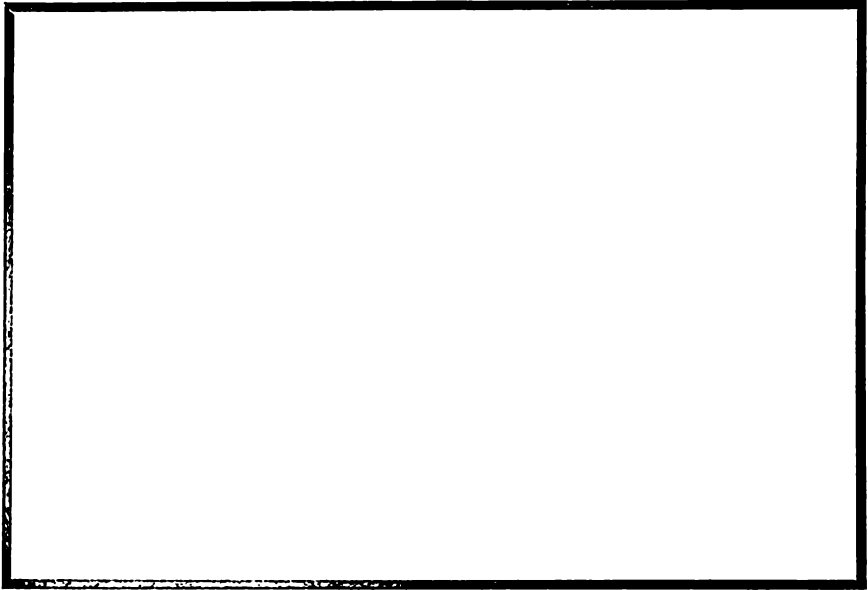
*«Нащо мене засуджено
до страти . . . »*

В. Симоненко

Живемо як у Бога за пазухою:
заслуги, вислуги, вислизуємо звинно.
Звісно, професоруєм, а межистравними павзами
згадуються наші діла доброчинні.

Бувало пустимо півня під Холодного безсмертя,
лопоче з полотна на полотно червоний . . .
Архипенко й той у наших руках меркне,
бо коли з глини, вертайся в глиняне лоно.

Бо коли малоруський, назад до хогти,
між гречкосіїв у курні сіни.
Либонь нас жоден дідько не вхопить,
любчику, голубчику, скурвий сину!

Чорні рами до образу Холодного,
спаленого доцентом Васілієм Любчиком

РАНОК

З мансарди замшілої мистець як одуд визирає:
що його ще на полотні нині вдати?
Навпроти, на райське дерево, яблука райські
клювати внадилася рай-птиця віддавна.

Через дорогу у теремі кришталевім
князівна після сон-ночі потягається звабно.
О пів на дев'яту зринають перса, як меви,
коли осувається звільна з неї сорочка сдвабна.

Ах, як однотонно день по дні кане,
як нудно зрежисировано ранку акт за актом.
О дев'ятій мистець випиває філіжанку кави
і береться за студію трактора.

В. БАРСЬКИЙ В КАРПАТАХ у 1724 р.

Повів мене отець Самуїл скосогорою д'горі,
хащами рушили берко і суклятим бескиддям.
Се місце догідне опришкам, для дорожника — змора,
а іншого шляху туди ніхто ще не звідав.

Взявши Бога у поміч, доп'ялися ми верху,
де кінчалася лядська, починалась угорська границя.
Там спочили ми трохи, здивовані смерком:
врівень голів наших хмари, ба, навіть ще нижче.

Багацько людей вповідало хосенного много,
що там, у вертепах, сніг остає настало,
бо торішній лежить до самого нового,
а третій до іншого — і ніяк не розтане.

УРИВОК З «ПЕРЕСТОРОГИ»

невідомого автора (1606 р.)

Хто перо наточив як меча проти вас, не є паном
явити наймення своє славно-явно в оглаві,
аби його не спіткала доля попа Степана,
якого, впіймавши у Луцьку, ви утопили в канаві.

Чи ж не сконав піп Павло у темниці в Берестю?
Не врятувався Зизаній якимось божеським дивом'
Львівське, Луцьке, Віленське братства,
та й чи тільки вони, скоштували вашого пива.

Але дивно для нас, що і Потій — єпископ негласно
ім'я своє приховав на писаннях облудних.
Чому він на світло підсоння стати не ласка,
аби світлість його подивляли всі люди?

БЕРИНДА

Ласую в стільникові словника, та все,
в тенетах словника нерідко б'ються ридма.
У сутолоці слів шукаю слова сутне
із ласки протосингела Памви Беринди.

Коли знаходжу первень, розумію пагінь,
і воду, що спливла з віками і вінками.
Завжди минуле нам на п'яти наступає —
отож, май, серце, трохи серця, а не камінь.

Здвигаймо далі над словами бані титлів,
вершім самотньо храм (ще буде повен)!
Хай на підложжі підлості пасуться титули,
останьмо чисті, як поярка — біла вовна.

ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА

Присвята дружині

Сказав Антонич до свічки першого листопада:
Дякую тобі, свічко, за світлу пам'ять.
Із-за третьої зорі на вогник лечу, як метелик,
бо поклоняюся всьому, що є в німбі вогню.

Сказала свічка Антоничеві першого листопада:
Дякую тобі, Антоничу, за світле признання.
Хистке моє світло, як метелик пам'яті,
з ліхтарні серця виставлено під вітер.

Сказала ще свічка першого листопада:
Маю щастя освітити тобі дорогу з вічності.
Хвильку побудь у світі, де дотліває пам'ять,
у правітчизні свічок, у вітчизні огарків.

ОСУДЖЕННЯ

Вилущую слова із скаралуці суцього,
сей прикрий присмак присмерку.
На велелюдних судищах осудження
із писків прискає, як присок.

Як мило тут. І милоці. І милість,
пройнята лиш ікона вістрям свічки.
Струмує з рани милосердя променем на милю,
а, може, навіть і на цілу вічність.

Підступність світича, а ще й підступність світу,
що перетнув мене вогнем, як дошку,
я блуджу словом, сам собі я свідок,
бо всі ми блудимо потрошку.

ЧЕРВЕНЬ

Такий червневий червень, така червона воринь,
таке черлене сонце, таке червове серце.
Пече пісок, як присок, корявий покруч — корінь,
руслom ріка речиста, де вирів вирви й смерчі.

Безславна моя муза осліє від безслів'я,
іди на безголів'я — об камінь слова коміть!
Пожну таке весілля, яке собі посіяв,
чи ж мого хліба-меду не схочеться нікому?

А літо йде по літі, поліття, повноліття —
та три шляхи надії заблисли в мому оці:
отой червневий червень, що черешнево світить,
осе червове сонце, осе черлене сонце.

Додаток

ВІТРАЖІ

Упали з аркових щілин
на мої очі, руки, плечі
мільйони сонць,
оправлених в щільник
з квадратів, сегментів, трапецій.
Мільйони сонць —
від радіснопалких,
жовтогарячих і червоних
до лагідних,
до блідоголубих,
до ніжної прозорости півтонів.
І в синтезі мозаїки їх барв
і ліній легких і величних
я упізнав,
я в себе увібрив
святі від ясности обличчя.

І сам від того ніби скло
розпавсь прозорим і барвистим
рясним незліченим числом
маленьких та яскравих зблисків.
На церкву в Ольжиній руці,
на Володимирові персти,
на книги мудрости ченців
зеленогорбого Печерська.
І вже палав, як самоцвіт,
я у Даниловій короні,
на Наливайковім лиці
запікся чорним згустком крові.
Я був усім на всіх і вся:
величчям, вірою і болем...

Я вийшов з церкви —
і засяв
тисячолітнім ореолом.

передрук з антології Б. Кравцева
«60 поетів 60-их років». Нью-Йорк, 1967 р.

ПРАДІД

Олегу Крисі

Смерком із смерекової скрипки
добував прадід чистого золота тони,
що в декого туги натомлені і скриті,
як золоті рибки, в небі тонули.

Смичок дельфіном літав по струнах,
сипав чумацьку дорогу каніфолі,
у пучках прадіда струменіли струми
нечувано високих вольтів.

Луски очей, від сонць пересохлі,
повніли ряскою ласки, скорботи.
Тоді лемкових облич смуглі соняхи
зачаровано виростали із-за плота.

передрук з антології Б. Кравцева
«60 поетів 60-их років». Нью-Йорк, 1967 р.

ТАНЕЦЬ ЖАГИ

Танець жаги витинала троїста всоте.
В дум'яні ложа манила лукава гречка.
Медом кохання гусли очі, як соти,
І пазух шукали парубки негречно.

Екстазу люльку розкурював бог кохання,
Обпікав цнотливим білі тендітні крильця,
У ту ніч ласки спрагли жінки прохали,
Паленіли дівчатам від сорому лица.

У гармонію згоди зливавсь солов'їв тьохкіт,
Лопотіли спідниці по перелазях.
Заздрісний місяць зеленим дьогтем
Всі ворота в селі у ту ніч обмазав.

передрук з антології В. Кравцева
«60 поетів 60-их років». Нью-Йорк, 1967 р.

МІСТО

I

Заквітли димом жерла гінких коминів
На передмісті,
Що вгризлось асфальтом в поле.
Йде похід армії звитяжного каменю,
І шикуються щільно бруку полк за полком.

Своє дожив баор і бездомних псів магістрат,
Квапливо вивтікало будяччя пустирів кону.
За бусолею сонця накреслено магістраль
З кварталами вітрин і вітражами неону.

Крутиться голова від мережі сталсового зводу,
На яким небо напнулось зоряним тентом.
На майдані спинився геніальний полководець
З молотом, що прикипів до постаменту.

II

На площі Єзуїтського собору,
Де інквізиції вершився суд,
Де чорний єзуїт слав присуд чорний
Єретикам, чистішим над росу,
Де посилало вогнище несите
З мого предка в небо білий

дим, —

На площу цю тепер приходять діти
До голубів.
І голуби вертаються із неба,
Злітають із барокових оздоб,
Клюють довірливо з долоні зёрна
І до руки спокійно чистять дзьоб.

III

Ранок,
До щему різкий,
Кинув на небо синє
Жовтогарячі мазкі —
Стіни.
Спалахувало сонне скло,
Мружилося і сліпло.
Світлим дощем текло
По бруку світло.
Люди тіні несли у тінь.
Ховалися за окуляри:
Калейдоскопічна ряботинь
Весь день на тротуарах.
Аж вечір
По охрі стін,
По білих колонах
Навів рожевогустим
І червоним.

передрук з «Жовтня» ч. 4. Львів, 1964 р.

МІСТЕЧКО

Містечко з чашами золотих калабань,
де осінь справляє обряд листопаду,
де вечір на вечерю собі забаг
місяця диню й сузір винограду.

Містечко, освічене електрикою айстр,
вкрите столітньою дахівкою моху,
На цвинтарі спить останній твій майстер.
Тільки кущ глоду береже його спокій.

Містечко з розсохлими кобзами лип,
з покрученими струнами віття.
Знов музика батьківщини мені болить
і не перестане ніколи боліти.

передрук з антології Б. Кравцева
«60 поетів 60-их років». Нью-Йорк, 1967 р.

MIASTECZKO

Miasteczko z kielichami kaluż pozłocistych,
gdzie jesień spełnia obrzęd listopadu,
gdzie na wieczercę wieczór mglisty
dynię księżycą i kiść winogrodu.

Miasteczko zelektryfikowane blaskiem astrów,
pokrył stuletni mech dachy i wieże,
śpi na cmentarzu ostatni z twych majstrów,
jego spoczynku glóg samotny strzeże.

Miasteczko, gdzie jak kobzy rozeschle są lipy
z poskręcanyimi strunami gałęzi.
Znowu muzyka ojczysta tu chrypi
i znowu bólem w pamięci ugrzęźnie.

переклад Флоріан Псєньяровіч

М И

I

Несеш у брунатному тілі
Зливу щедротного сонця,
Гіркавість зеленої вільхи,
Солодкість медових сотів.

Несеш у брунатному тілі
Губи мої і п'яльці,
Смутку мого вільгість,
Радості сльози гарячі.

І я вже по світі білім
Вічним піду подорожнім:
Несеш у брунатному тілі
Мільйони моїх народжень.

II

Ми бігли,
Вибились із сил,
На землю впали —
І почули,
Як б'ють кульбабині ліси
Об небо білі кулі,
Як із перестуком глухим
Ллють молоко ще тепле
В плиткі тарелі лопухів
Пом'яті нами стебла,
Як біло відпружинив ляк
І ми здригнулись разом,
Коли
Враз
Бомбовоз джмеля
Пронісся дисонансом.

передрук з «Жовтня» ч. 4. Львів, 1964 р.

ПИСАНКИ

Виводить мама дивним писачком
по білому яйці воскові взори.
Мандрує писанка по мисочках
із цибулиним золотим узваром,
з настоями на травах і корі,
на веснянім і на осіннім зіллі —
і писанка оранжево горить
у філіграннім сплеті ліній.
То вже вона як дивовижний світ,
то вже дзвенить як згусток сонця,
бувають буйно квіти у росі,
олени бродять в березневім соці.
І стилізовані сплітаються сади
у маєві густих обрамлень,
мереживом найтоншим мерехтить
геометричний космацький орнамент.

... І я поплив у світ дитячих мрій,
на білі колискові оболоні:
котились писанками із гори
ясні сонця у мамині долоні.

К И Л И М И

На арфах передвічних кр́осен
тчуть барвисті мелодії кйлимів
хитрорукі рапсоди з Косова,
з Поділля, Полтавщини, з-під Києва.
Щоб снувалась щедрівка вовни
на щедрім столі святкової вечері,
щоб кохання тонами повними
слалось під ноги нареченим.
Щоб на веселчатім м́асві нйття —
на прадідівській естафеті родини —
і через найтяжче тисячоліття
наші нащадки народились.

передрук з «Дніпра» ч. 7.
Київ, 1964 р.

ПОЯСНЕННЯ МАЛОВІДОМИХ СЛІВ

- атлянт** — колона в виді людської постаті, що підпирає архітектурну споруду
- Атлантида** — легендарний суходіл, що в передісторичних часах затопився в морі
- базалуччя** — дрантя
- бандера** — хоругов, стяг
- баня** — копула вежі
- Барвінський Василь** (нар. 1888 р.) український композитор неоромантичного напрямку, музикознавець, засуджений на 10 років заслання
- Барський** — Григорович Барський Василь (1701–1747) мандрівник, дослідник архітектури, родом з Києва, 24 роки мандрував по південній Європі і країнах Близького Сходу, автор описів подорожей з рисунками.
- бєзбач** — наосліп, будь-як
- бєлень** — бот. бєленá, глїсник
- бєрвенó** — поліно, колóда
- Бєрінда Памва** († 1632), автор першого в Україні лексикону церковнослов'янських слів з поясненнями на тодішню українську літературну мову
- бєркій** — 1) липкий, 2) охочий до діла
- бєлаговіст** — звістун доброї новини
- бєлудниця** — грїшниця
- бєлїщик** — блискїтка
- бєкáнь** — повнобокий, бокастий
- бєклáг** — низька дерев'яна бочка, дїжа
- бокотєй** — бокатий глек
- ботвіна** — бурякове листя, бурячїння
- брєзклий** — набряклий, підпухлий, напучнявілий
- бўтний** — гордовитий, зарозумїлий
- вáтрище** — велике вогнище
- вєргáти** — кидати, метати
- вєртєп** — 1) гїрське провалля, 2) рїздвяна сценїчна дїя; театральна скриня
- вєремїя** — суматоха, метушня
- вєрем'я** — гарна погода
- вєселчáтий** — в барвах веселки, райдужний
- вїжолобок** — видовбане заглиблення
- вїрва** — яма вирвана з землі
- вїльгїсть** — вїльготність
- вїник** — мїтла з пруття
- вїхá** — знак у формї вїнка, або скруту соломи застромленої на тичку
- вóлок** — 1) рибальська сїтка, 2) вужисько для тягнення дерева чи сїна
- вóлоком** — насильно
- ворїння** — гїрська огорожа з жєрдок на кїллю
- вóтчїна (їст.)** — вїтчїзна
- всує** — даремно, намарно
- вуáл** — прислона на лице
- вўтлий** — марний, слабосилий
- гнилїця** — переспїла грушка

дек — поміст
дернó — пласт землі порослий
зверху травою
дѣщиця — дрібка, дещо, трішки
дѣбати — йти на ходулях (мили-
цях), непевно ступати
дѣблять ся — стають дибки
дѣвнички — дивниця, дивовижа
дѣшель — голобля воза
лзйга — 1) швидкооборотна забав-
ка, кружало, 2) непосидюха
дзигарі — годинники на вежах
додівчити — зберегти невинність
до шлюбу
дбнниця-дінниця — огорожа
дра́гва — дряговиння, багнисте
місце
дѹмний — 1) задумливий, 2) гор-
дий
Ельдора́до — казкова країна зо-
лота в Америці
жерлó — 1) джерело, 2) дуло, ців-
ка (гармати, стрільби)
жѹпище — яма, видовбана печера
забарний — спізнений, пинявий
забу́ток — залишок, рештка ста-
рих руїн
зага́рливий — пильний, ревний,
запопадливий
застілля — місця за столом
зача́хлий — застиглий
зегзіця (арх.) — зозуля
зигліця-дзигліця — непоси-
дюха, вертлива дівчина
зільнійк — город з зеленню
єдвábний — шовковий

Йонтек — персонаж з опери Мо-
нюшка: «Галька»
каніфóль — смола з живиці
ка́пище — місце поганських куль-
тів
квáпитися — спішитися
квит(а) — кінцевий розрахунок
кирѣя — довгий козацький плащ
кін — 1) публічне місце, де ставили
засуджених, на позорище, 2) місце
для забав, 3) сцена
клѣчати — маїти (на Зелені свя-
та), косичити
кління — деревляні клини
крóсна — ткацький верстат, рама
станка
кубѣльце — мале леговища, гніз-
до в виритій ямці
кóзуб — коробка з кори
корóмисло — дрючок для но-
шення відер на протилежних кін-
цях
корча́га — глиняна посуда з вузь-
кою шийкою
Крй́лос — 1) підвищена лава з
пультom у церкві для дяків, 2) се-
ло під Галичем, колись назва ча-
стини столичного міста з палатами
князів
крисáня — солом'яний капелюх
з широкими крисами
куманѣць — керамічна посудина
в вигляді бублика з орнаментом
ласоже́риця — лакома жінка,
ласунка
лежидáщо — лінива людина, ви-
лігувач
лѣпський — красний, гарний
листов'я́н — час, коли листя в'я-
не

Марéна — богиня смерти
Мишúга Олександр (1853-1922)
оперовий співак, ліричний тенор

навспáк — навпаки, напроти
негласно — неявно, скрито
ни́ций — низький, підлий

оболóння — луговий простір
огáр — обгорілий пень
огудíння — гарбузиння, огіркова
гудина

опúччя — 1) лопух, 2) парило
(*Agrimonia* L), 3) реп'ях

осáнна — оклик прославлення
осéрдя — ядро, серцевина

осóнь-осóння — місце освітле-
не сонцем, соняшне місце

осóт — осет, бур'ян

óструб — дерев'яна стінка

павук — 1) назва комахи, 2) зви-
саючий багаторамсний свічник з
кристалами й орнаментами

паслін — бот. рослина *Solanum*
L, глісник *Solanum durcamarum* L

пастерна́к — тут: Ярослав Пас-
тернак, укр. археолог, що робив
розкопки м. ін. Золотого Току і
відкрив руїни княжих будівель
у Галичі

патя́кати — базікати, верзти

перст (арх.) — палець

пй́жмо — бот. *Panacetum*, дика го-
робинка, в народній медицині лік
безбазиспокійливий або протиглис-
лий

подéйкувати — пускати пого-
лоски, повторяти

погй́блиця-(мовотвір) — така,
що приносить загибель

погíддя — погідна пора

полю́ддя — данина в київській
Русі, збирання данини з людей

поставні́к — воскова свіча, ве-
ликий ліхтар

поя́рка — молода вівця, ягняча
вовна

прісо́к — кип'яток, окріп

пріч — геть

прясло́ — веретено, кільце для
веретена

пúдити — страшити

рапúття — дрантя, лом, брухт

рахма́нний — лагідний, смирний

рідма́ ридáти — дуже ридати,
плакати

ріска — кришка

ро́вер — велосипед

Рубіко́н — річка в Італії, рі-
шальний зворот, ризиковне рішен-
ня

ру́жа — рожа, троянда

рукомéсник — ремісник, май-
стер

румигáти-ремигáти — жу-
вати (про волів і корів)

ряботíння — п'ятна на лиці

свінути — блиснути

свіча́до — дзеркало

скосогі́р — скісний обвал гори

слю́ди — мінерали, що розщеплю-
ються на тонкі пружні і прозорі
листочки

смага́ — сухість губ, спрага

сма́жний — висохлий, спечений

сма́льт — техн. непрозорі плитки
кольорового скла для мозаїки

смерч — водяна труба

со́вити (мовотв.) відзиватися го-
лосом сови

- с ó н я х — соняшник
с ó т и — соки
сп а с — свято свячення овочів
сп оз б р ю в а т и - п о з б р и т и (рос.)
— ганьбити, паплюжити
сп у д е й — учень духовної бурси
ст е р ж е н ь — 1) стрижень, 2)
жердка, тичина
ст і л ь н и к — 1) обрус, 2) вощина
з медом, пласт меду
ст о р і ц я — в сто разів більше
с у к л я т и й — гудзоватий
с у т о л о к а — стиск, штовханина
т е н т — намет, шатро
т е р е б і в л я — місце очищене від
дерев, хащів або рослин
т е р е м — старовинна палата
т е р н і в к а — наливка з терену
т і р л о — місце відпочинку або но-
чівлі для звірят
т і р с а — степова трава, ряс, ко-
вила, *Stipa capillata*
т і т л о — знак скорочення в старо-
друках
т р е м о б л о — 1) муз. тремоль,
2) тремтіння
у с п е н н я — тут: церква Успення
Богородиці у Львові
х у п а в и й — чепурний, охайний
ц н о т а — невинність, чеснота
ц я м р і н н я — верхнє обшалюван-
ня криниці
ч е р в а — карта до гри, кер
ч е р в о в и й — прикметник від чер-
ви (червона десятка)
ч е р в е н ь — 1) чол.: назва місяця,
2) жін.: червоність
ч е р е н к а — 1) оправа (ручки но-
жа), насада, 2) друкарська буква,
3) леміш, черен
ч е р л е н и й — червоний
ш і р м а — екран, заслона
щ і л ь н и к — вощина
Ю р — тут: собор св. Юра у Львові
я з і ч н и й — поганський
Я р і л о — поганський божок, що
збуджує до життя весняну при-
роду
л р і т и — іскритися, блищати

З М І С Т

Від видавництва	IV	ІНТЕРМЕДІЯ: «МІЙ ДАВНІЙ ГОЛОС»	27
Р. Семкович: Чергова неспо- діванка	V	Архітектура	29
<i>ПОЕЗІЯ З УКРАЇНИ</i>	XV	«Юр» М. Сосенка	30
Вертеп	1	«Юр» О. Новаківського	31
<i>ДІЙСТВО ПЕРШЕ</i>	3	Будинок	32
Криниця	5	«Муза» О. Новаківського	33
Молитва пастухів	6	«Автопортрет» О. Новаківського	34
Стріха	7	«Пробудження» О. Новаківсь- кого	35
Кам'яні баби	9	«Зима» О. Кульчицької	36
Відьма	10	Туман	37
Ходорів 1967	11	«Лемкиня» П. Обаля	38
Вечірня	12	Могила Шашкевича	39
Різдво	13	<i>ДІЙСТВО ДРУГЕ</i>	41
Церква	14	Прощання	43
Дитинство	15	Монастирське подвір'я	44
Коляда	16	Літо	45
Микольцьо з Ходорова	18	Щастя	46
Семко Сомик	19	Вулиця	47
Святий	21	Леґенда	49
Перун	22	Весілля	50
Нагірне біля Самбора	23	Лист	51
Золотий тік у Крилосі	24	Провесінь	52
Галич	25	Сьома ніч	53
Відвідини Зимної Води	26		

Спогад	54	панно з очима більшими за айстри	86
Вірш з датою	55	зі шляхетного родо­в­о­ду мандрівних дяків	87
Топлення Марени	56	<i>ДИЙСТВО ТРЕТЄ</i>	89
Мадонна незайманності	58	Світильник	91
Після танцю	59	Заклинання	92
Дно	60	Корови	93
Ілюзія	61	Знайомлення	94
Облуда	62	До Тані	95
Сумління	63	Мужній вірш	96
Сподівання на осінь	64	Послаання до Л. Медведя	97
Осінь	65	Спогад про Вороцівських жінок	98
<i>ІНТЕРМЕДІЯ «КАЛИНОВИЙ</i>		Останнє повернення Предтечі	99
<i>ГЕРБ»</i>	67	Василій любчик	100
прибивас мороз копита коням	69	Ранок	102
на іклах поніс дик сонце	70	В. Барський в Карпатах 1724 р.	103
в інею дерева видзвонюють	71	Уривок з «Перестсроги»	104
заячий кирило методій	72	Памва Беринда	105
розп'ята церква навхрест	73	Першого листопада	106
осипається церква жовтим листям	74	Осудження	107
се бурякові йванові голови	75	Червень	108
з діядемою місяця промчав олень	76	<i>ДОДАТОК</i>	109
на голубому дзиглику звени­слава	77	Вітражі	111
терен голки для грамофонів розпродує	78	Прадід	112
чорти під бузиною зняли вереск як мамай відпочиваю	79	Танець жаги	113
країни сподівання на мапі не знаходжу	80	Місто	114
люба ми обоє з тобою ще жов­тодзюбі	82	Містечко	116
		Miasteczko	117
		Ми	118
		Писанки	119
		Килими	120
	84	Пояснення слів	121

